

UOT 81

<https://doi.org/10.59849/2311-8482.2025.1.154>

AYTƏN BABAYEVA*

AZƏRBAYCAN DİLİNİN İZAHLI LÜĞƏTLƏRİNDƏ İNGİLİS DİLİNƏ MƏXSUS A, B, E, F BAŞLANGICLI İCTİMAİ-SİYASİ TERMİNLƏR

Müasir dövrdə ingilis dili elmi-texniki, sosial, ictimai-iqtisadi və informasiya texnologiyaları sahəsində global informasiya mühiti yarada bilmişdir. Bunun nəticəsində Azərbaycan dilinə ingilis dilinin informasiya məkanından bir çox yeni söz və terminlər daxil olmaqdadır. Tədqiqatların müəyyən qisminə belə bir söz keçidi ilə əlaqədar göstərilir ki, alınmalar ingilis dilindən birbaşa yolla daxil olur. Ancaq nəzərə almaq lazımdır ki, ingilis və Azərbaycan dilləri arasında birbaşa kontakt mövcud deyildir. Buna baxmayaraq Azərbaycan dilinə ingilis dilindən sözlər həmin dilin yaratdığı geniş informasiya məkanından daxil olur. Bu sahədə mətbuatın müstəsna rolu və əhəmiyyəti vardır. Mətbuat dili çevik olduğundan yeni söz və terminlər burada daha intensivliklə işlənir. İşlənmə intensivliyi daha güclü olan söz və terminlər lüğətlərdə də əks-səda tapa bilir. Yeni söz və terminlər bir qayda olaraq orfoqrafiya lüğətlərində təmsil olunur. Çünki alınmaların yazılış normalarının vahidlərinin və sabitliyinin qorunmasında orfoqrafiya lüğətləri daşlıca mənbədir. Alınma söz və terminlərin mühüm bir qismi kimi ictimai-siyasi terminlər də orfoqrafiya lüğətlərində əks olunur. Eyni zamanda həmin söz və terminlər izahlı lüğətlərdə qeydə alınır. Məsələn bundadır ki, bütün lüğətlərdə alınma söz və terminlərin bir tərkib hissəsi kimi ictimai-siyasi terminlərin statusunda qeyri-bərabərlik müşahidə edilir. Belə bir hal lüğətlərin nəşr müddətindən asılı olaraq baş verir. Odur ki, hər yeni lüğətdə daha yeni sözlərə rast gəlmək mümkün olur.

Açar sözlər: yeniləşmə, alınma, informasiya, kommunikasiya, terminologiya

Giriş

Azərbaycan dilinə keçən ictimai-siyasi terminlər demək olar ki, birbaşa ingilis dilinin geniş informasiya ümmanından gəlir. Həmin terminlər Azərbaycan dili mühitində işləklik qazanmaqla ayrı-ayrı izahlı lüğətlərdə də qeydə alınır. Onu demək lazımdır ki, ingilis dilinin özündə işlənən ictimai-siyasi terminlərin böyük kütləsi mənşəcə Avropa dillərindən daxil olmadır. Lakin həmin terminlər ingilis dilində qaynayıb-qarıdığından xalis ingilis mənşəli olanlarla Avropa dillərinə məxsus terminləri çox vaxt ayırd etmək çətinləşir. Üstəlik həm də nəzərə almaq olar ki, Avropa dilləri roman və german qruplarına ayrılmasından asılı olmayaraq onlar genealoji və tipoloji baxımından eyni mənşəyə gedib çıxır. Bu dillərin kökündə isə onların hamısı üçün müştərək olan latın-yunan leksik fondu dayanır. Bununla yanaşı Avropa dillərinin hər birində, o cümlədən ingilis dilində yeni ictimai-siyasi terminlər öz resursları əsasında formalaşır. S.Sadiqova Avropa dillərinə məxsus inteqrasiya şəraitindən bəhs edərkən yazır ki, “Avropa dillərindən alınan terminlərin əsas hissəsi ingilis mənşəlidir. Bu terminlərin digər qisminin əsasında müxtəlif Avropa dillərindən olan sözlər dursa da onların əksəriyyəti ingilis dilinin terminologiyasında formalaşma sabitləşmə keçmişdir” [15, s.62].

Əsas məzmun

Ümumiyyətlə ictimai-siyasi terminlər cəmiyyətin sosial-siyasi, ictimai, iqtisadi və digər işgüzar kommunikasiya mühiti ilə bağlı olduğu üçün xaraktercə mütəhərrikdir, çevikdir, daimi inkişafda və yeniləşmədədir. Avropa dillərində formalaşan belə terminlər

isə tezliklə ingilis dilinə daxil olur, bu dildə yeni struktur-semantik cildə düşür və yayılır. İngilis dilində isə yeni informasiya texnologiyaları ilə, elmi-texniki və iqtisadi tərəqqi ilə bağlı sözlərin formalaşmasında müəyyən üstünlüklər müşahidə olunur. Odur ki, Azərbaycan dili lüğətlərində qeydə alınan ictimai-siyasi terminologiyanın mühüm bir qismi mənşəcə Avropa dillərindən ingilis dilinə keçən nümunələrin payına düşür. Bununla yanaşı onu da qeyd etmək lazım gəlir ki, ictimai-siyasi arenada çevik və sürətli dəyişmələr baş verməsi ilə əlaqədar olaraq ingilis dilinin özündə də bir çox yeniliklər baş verir. Bunlar da tezliklə yayılaraq Azərbaycan dilinin mətbuat səhifələrinə, ictimai-siyasi mövzudakı konfransların, simpoziumların və rəsmi-işgüzar kommunikasiyaların dilinə daxil olur. Yeni hazırlanan lüğətlərdə isə bunlar istər-istəməz qeydə alınır ki, dil istifadəçiləri beynəlxalq informasiya məkanından kənar qalmasınlar. Azərbaycan dili lüğətlərində ingilis dilində işlənən ictimai-siyasi terminologiya ilə bağlı araşdırma, müqayisə, sistemləşdirmə aparılması üçün bir sıra aidiyyəti olan mənbələrə, o cümlədən ingilis və Azərbaycan dillərinə məxsus müasir lüğətlərə istinad edilmişdir. Bütün bunlarla yanaşı hər hansı bir terminin konkret anlayışının verilməsi məqsədi ilə müvafiq internet mənbələrinə də müraciət edilmişdir.

İngilis dilinə məxsus ictimai-siyasi terminlər daha çox son zamanlar nəşr olunan lüğətlərə düşdüyündən burada xüsusən müasir izahlı lüğətlərdə əks olunan nümunələr əsasında müqayisə aparılır. Ancaq yeri gəldikcə digər lüğətlərdə qeydə alınan ictimai-siyasi məzmunlu terminlərin müqayisəsi də nəzərdən qaçırılmaz. Həmçinin ingilis dilində işlənən bəzi ictimai-siyasi terminlərin hələ müstəqillikdən əvvəlki dövrdə Azərbaycan dilinə rus dili vasitəsi ilə daxil olduğunu nəzərə alaraq hətta 1975-ci ildə çap olunmuş “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti” üzrə də müqayisələr aparılır. Azərbaycan dilinin izahlı lüğətlərində, həmçinin, ictimai-siyasi məzmunla səsleşən digər lüğətlərində əks olunan ingilis mənşəli terminlər barədə müəyyən fikir bitkinliyi yaratmaq məqsədi ilə onların müvafiq əlifba sırasında yerləşməsi üzrə müqayisə aparılması məqsədəuyğun hesab edilir. Beləliklə, Azərbaycan dilinin izahlı lüğətlərində və digər lüğətlərdəki ingilis mənşəli ictimai-siyasi terminlərdə əks olunma mənzərəsi aşağıda göstəriləndiyi kimi ümumi bir təəssürat yaradır:

A başlanğıchlı alınan ictimai – siyasi terminlər. Azərbaycan dilinin son lüğətlərində A saiti cərgəsi üzrə aşağıdakı kimi ictimai-siyasi terminlərin qeydə alınması müşahidə edilir: *admin* [admin] [idarə edən], *advayzer* [adviser-məsləhətçi]; [advertayzing – reklam biznesi], *ajiotaj* [agiotage – təşviş, həyəcan], *akses* [access- əlyətən], *anderqraund* [underground – gizləndə qalan], *anklav* [enclave – içəri, daxili], *ankorman* [ancorman – daimi aparıcı], *art-biznes* [art-biznes – incəsənət sahəsi], *art-dizayn* [art-biznes - tərtibatçılıq], *artefakt* [artefact – əldə qayıрма, saxta], *audit* [audit - təftişçi], *autogen* [autogen - təlqinçilik], *avral* [overall – kollektiv iş], *avroviziya* [surovizion - müsabiqə]. “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) bunlardan yalnız *avral* sözünə təsadüf edilir (s.46). “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə bunlardan *ajiotaj* (s.12), *anklav* (s.18), *audit* (seçməsi) (s.23) sözləri qeydə alınmışdır. “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində, “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə və “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (2021) *admin*, *advayzer*, *advertayzing* sözləri qeydə alınmamışdır.

Ajiotaj sözü “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində qeydə alınmamış, lakin *ajiotaj* sözü isə “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”nin 20-ci, “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nin 37-ci səhifəsinə daxil edilmişdir. *Akses* və *anderqraund* sözləri adı çəkilən bu lüğətlərin heç birində yoxdur. *Anklav* sözü “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində (s.118), “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə (s.31) və “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (s.47) qeyd olunmuşdur.

Ankorman və *artefakt* sözlərinə bu lüğətlərin heç birində təsadüf olunmur, *art-biznes* sözü

“Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə 36-cı, “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nin (2021) 54-cü səhifəsində qeyd olunmuşdur. *Art-dizayn* sözünə isə ancaq “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nin (2011) 54-cü səhifəsində təsadüf olunur. *Audit* sözü “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə 38-ci, “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nin (2021) 60-cı səhifəsinə düşmüşdür. *Autogen* sözü isə yalnız “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nin (2021) 61-ci səhifəsində qeyd alınmışdır. *Avral* sözü “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində (s.168) və “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (s.62) qeyd olunmuşdur. *Avroviziya* sözü isə “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə (s.40) və “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (s.62) qeyd alınmışdır. “Məktəblinin alınma sözlər lüğəti” izahlı tərtib olunmuşdur. Burada qeyd olunan sözlərdən aşağıdakılara təsadüf edilir: *admin* (s.14); *advayzer* (s.15), *ajuantaj* (s.16), *anderqraund* (s.24), *anklav* (s.25), *art-biznes* (s.30), *audit* (s.33). “Mediada işlənən alınma sözlər. İzahlı lüğət”də həmin terminlərdən aşağıdakılar qeyd alınmışdır: *advayzer* (s.17), *advertayzing* (s.17), *ajiotaj* (s.18), *anderqraund* (s.24), *anklav* (s.25), *art-dizayn* (s.29), *audit* (s.31), *avral* (s.33). Sözlərin izahı verilən “Jurnalistika terminləri lüğəti”ndə *admin* (s.9), *ankfman* (s.15), *artefakt* (s.17) sözləri qeyd alınmışdır. “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə isə qeyd olunan ictimai-siyasi məzmunlu sözlərin hamısına təsadüf edilir: *admin* (s.23), *advayzer* (s.24), *advertayzing* (s.24), *ajiotaj* (s.26), *axses* (s.28), *anderqraund* (s.36), *anklav* (s.38), *ankorman* (s.38), *art-biznes* (s.43), *art-dizayn* (s.43), *artefakt* (s.44), *audit* (s.46), *autogen* (s.48), *avral* (s.49), *avroviziya* (s.50). Görünür, bu lüğətdə mediaya və ümumiyyətlə, işgüzar kommunikasiya sahəsinə daxil olan ən yeni sözlər nəzərə alınmışdır. Mümkündür ki, ictimai-siyasi sahədə işlənən sözlər mətbuat dilinə bundan da artıq daxil ola bilsin. Belə yeniliklər isə əlbəttə ki, mütəmadi hazırlanacaq lüğətlərə daxil ediləcəkdir.

B başlanğıçlı alınan ictimai – siyasi terminlər. Azərbaycan dilinin orfoqrafiya və izahlı tipli lüğətlərində ingilis dilinə məxsus aşağıdakı kimi ictimai-siyasi terminlərin qeyd alınması müşahidə edilir: *banner* [bonner- bayraq], *beysbol* [boseball – idman növü], *biznes* [business- iş, müəssisə], *bloqer* [blogger- sosial media işçisi], *bonus* [bonus - xeyirxah], *boss* [boss – rəhbər, başçı], *brend* [brand- keyfiyyət], *brifinq* [briefing – ictimai görüş], *broker* [broker - dəllal], *bukmeyker* [bookmaker -yaradıcı] və s. İctimai-siyasi anlayışlı lüğətlərdə bu terminlərin aşağıdakı kimi mənzərəsi müşahidə edilir: “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) bu terminlərdən aşağıdakılara rast gəlmək olur: *beysbol* (s.86), *biznes* (s.94). “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində isə aşağıdakılar qeyd alınmışdır: *beysbol* (s.260), *bonus* (s.334), *brifinq* (s.351), *broker* (s.552). “İctimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə *biznes* (s.35), *bonus* (s.37), *brifinq* (s.38) terminləri qeyd alınmışdır. “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə *banner* (s.44), *biznes* (s.50), *bloqer* (s.52), *brend* (s.54), *broker* (s.54), *bukmeyker* (s.55) daxil edilmişdir. “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə *banner* (s.74), *beysbol* (s.82), *biznes* (s.95), *bloqer* (s.96), *bonus* (s.98), *bose* (s.98), *brend* (s.102), *brifinq* (s.102), *broker* (s.102), *bukmeyker* (s.104) sözləri əks olunur. “Yeni alınma sözlər lüğəti”ndə isə qeyd olunan terminlərin hamısı işlənir: *banner* (s.54), *beysbol* (s.59), *biznes* (s.62), *bloqer* (s.63), *bonus* (s.66), *boss* (s.66), *brend* (s.67), *brifinq* (s.69), *broker* (s.69), *bukmeyker* (s.70). “Məktəblinin alınma sözlər lüğəti”ndə mənzərə aşağıdakı kimidir: *banner* (s.39), *beysbol* (s.41), *biznes* (s.42), *bonus* (s.43), *boss* (s.43), *brifinq* (s.44), *broker* (s.45), *bukmeyker* (s.45). “Mediada işlənən alınma sözlər lüğəti”ndə qeyd olunan əksər sözlər vardır: *banner* (s.36), *beysbol* (s.38), *biznes* (s.40), *brifinq* (s.43), *broker* (s.43), *bukmeyker* (s.43). “Jurnalistika terminləri lüğəti”ndə aşağıdakı terminlər işlənmişdir: *banner* (s.22), *bloqer* (s.27), *brend* (s.29), *brifinq* (s.29). “İqtisadi terminlər lüğəti”ndə bunlardan *biznes* termini qeyd alınmışdır.

Lüğətlər üzrə aparılan müşahidələrdən görünür ki, bunlarda ictimai-siyasi terminlərin

verilməsi qeyri-bərabərdir. Bu tərəfdən lüğətlərin sahə təyinatı ilə bağlıdırsa digər tərəfdən mövcud terminlərin daimi və intensiv keçid perspektivlərindən asılı olur.

Ç və D samitləri üzrə qeydə alınan ictimai - siyasi terminlər. Azərbaycan dilinin müasir lüğətlərində, o cümlədən orfoqrafiya lüğətlərində ingilis dilinə məxsus ç və d samit başlanğıcı üzrə sıralanan aşağıdakı kimi ictimai- siyasi terminlərə təsadüf edilir: çat [chat - qeyri-rəsmi söhbət], çarter [charter – icra müqaviləsi], çaynvord [chainword – söz oyunu], *daycest* [digest – qısa məzmun], *diler* [dealer - paylayıcı], *distributer* [distributor-bölmək, paylamaq], *doker* [docer - işçi] və s. göstərilən bu terminlər ilk baxışdan ictimai – siyasi məzmunlu görünməyə də bilər. Lakin cəmiyyətdə onların məzmunu ictimailəşdiyi üçün belə terminləri ictimai – siyasi kontekstə daxil etmək mümkündür. “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) bunlardan heç birinin qeydə alınması müşahidə edilməmişdir. “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (2021) isə bunlar çat (s.123), çarter (s.123), çaynvord (s.125), *daycest* (s.149), *diler* (s.166), *distributer* (s.170), *doker* (s.172) rast gəlmək olur. “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə qeyd olunan sözlərdən aşağıdakılarının işləndiyi müşahidə edilir: çarter 9s.42), *diler* (s.62), “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində həmin terminlərdən heç biri təmsil olunmur. “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”ndə isə bunlardan çat (s.58) sözü qeydə alınmışdır. “Məktəblinin alınma sözlər lüğəti”ndə qeydə alınan sözlər isə bunlardır: çat (s.50), çarter (s.50), çaynvord (s.50), *diler* (s.60), *doker* (s.64). “Mediada işlənən alınma sözlər”in izahlı lüğətində isə qeydə alınanlar aşağıdakılardır: çat (s.46), çarter (s.46), çaynvord (s.46), *daycest* (s.47), *diler* (s.55), *distributer* (s.58), *doker* (s.59). Beləliklə, bu lüğətdə həmin sözlərin qeydə alındığı müşahidə edilir. Eləcə də “Yeni alınma sözlər lüğəti”ndə göstərilən sözlərdən hər birinin qeydə alındığını görmək mümkündür: çat (s.74), çarter (s.74), çaynvord (s.75), *daycest* (s.78), *diler* (s.88), *distributer* (s.93), *doker* (s.94).

E və f başlanğıcı ictimai – siyasi terminlər. Mövcud lüğətlərdə bu qrupa aid olan terminlərə dair aşağıdakıları qeyd etmək olar: *ekzitpol* səsələrinin çıxışında [exitpoll – seçici sayı]; *eskalasiya* [escalation - silahlanma]; *eskvayr* [esquire – zadəgan titulu], *event* [event – planlaşdırılmış tədbir], *fitnes* [fitnes - yararlılıq], *frislanser* [freelancer – sərbəst işçi] və s. Göstəriləndərdən *ekzitpol* termini seçki sayının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı ayaqüstü keçirilən sorbu mənasında ictimai- siyasi mənə daşıyır. *Eskalasiya* termininin ictimai-siyasi anlayışı hərbi-siyasi məzmunla müəyyən edilir. Müasir dövrdə *eskalasiya* terminindən silahlanma və hərbi-siyasi təcavüzlə bağlı istifadə olunur. *Eskvayr* termini özündə həm ictimai və həm də siyasi məzmun bildirir. Böyük Britaniyada orta əsrlər dövrü ərzində bu termin həm silahlı, həm də fəxri zadəgan titulu mənasında işlənmişdir. *Event* termini daha çox ictimai hadisə, tədbir, bildiriş, xəbərdarlıq mənası bildirir. *Fitnes* termin idə ingilis dilində daha çox ictimai məzmun kəsb edir. Bu terminin ictimai məzmunu onun gənclərin fiziki hazırlığı anlayışı ilə ölçülür. *Frislanser* termininin ictimai məzmunu onun sərbəst, ştatdankənar işçi anlayışı bildirməsindən ibarətdir. Bu terminlərin ictimai-siyasi məzmun kəsb etməsi ilə bağlı aşağıdakı mənbələrə müraciət edilmişdir: *ekzitpol* [4], *escalation* [5], *event* [6], *fitness* [8], *freelancer* [9], *esquire* [7].

Bu terminlərin Azərbaycan dili lüğətlərində işlənməsi mənzərəsi aşağıdakı kimidir: “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (1975) bu sözlərdən heç biri mövcud deyildir. “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə (2021) aşağıdakılar qeydə alınmışdır: *ekzitpol* (s.91), *eskalasiya* (s.197), *eskvayr* (skvayr- s.572), *fitnes* (s.224), *frilanser* (s.230). “Yeni alınma sözlər lüğəti”ndə həmin sözlərin hamısına rast gəlmək olur. “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”ndə isə aşağıdakılar qeydə alınmışdır: *ekzitpol* (s.82), *event* (eventual - s.88). “Məktəblinin alınma sözlər lüğəti”ndə aşağıdakılar qeydə alınmışdır: *eskalasiya* (s.78), *eskvayr* (s.78). “Mediada işlənən alınma sözlər”in izahlı lüğətində qeyd olunanlar

bunlardır: *ekzitpol* (s.65), *ekskalasiya* (s.69), *fitnes* (s.78), “Jurnalistika terminləri lüğəti”ndə isə aşağıdakılar qeydə alınmışdır: *ekzitpol* (s.45), *frilanser* (s.66). “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”nin I cildində həmin terminlər mövcud deyildir. “Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti”nə də həmin terminlərin qeydə alınması müşahidə edilmir.

Aparılan təhlillər göstərir ki, Azərbaycan dilinin izahlı lüğətlərində ictimai-siyasi lüğətlərin qeydə alınması qeyri-bərabərliklə müşahidə edilir. Bunun başlıca səbəbi ondadır ki, həmin tipli terminlərin Azərbaycan dilinə daxil olması intensiv şəkildə baş verir. Lüğətlər isə eyni vaxtda nəşr edilmir. İctimai həyat hadisələrinin çevikliyi terminoloji keçidlərin özünün intensivləşməsinə daimi bir təsir göstərir. Nəticədə ana dili resursları alınmaların müqabilində qarşılıq yaradılması prosesini ləngidir. Bununla yanaşı Azərbaycan mühitində ictimai-siyasi təfəkkür zəngin ənənələr əldə edir. Bu da alınmaların milli dil qarşılığının yaradılmasında başlıca mənbə rolu oynayır.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti. Bakı, Elm, 1975, 600 s.
2. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Bakı, Şərq-Qərb, 2006, 744 s.
3. Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti. Bakı, Elm, 2021, 756 s.
4. Exitpoll.dictionary.cambridge.org/dictionary/english/exit-poll.
5. Escalation./English meaning-Cabridge Dictionary.
6. Event/ English meaning-Cabridge Dictionary.dictionary.cambridge.org /dicionary/english/event.
7. Esquire- Definition and Meaning. www.dictionary.com/browse/equire.
8. Fitnes-Definition and Meaning. www.merriam-webster.com/ dictionary/fitness.
9. Freelancer - Definition and Meaning. www.merriam-webster.com/ dictionary/ freelancer.
10. Məhərrəmli Q., İsmayılov R. Məktəblinin alınma sözlər lüğət. Bakı, Altun kitab, 2016, 272 s.
11. Məhərrəmli Q. Yeni alınma sözlər lüğəti. (İzahlı sözlük). Bakı, Azərbaycan Dövlət Tərcümə Mərkəzi. 2021, 400 s.
12. Məhərrəmli Q. Mediada işlənən alınma sözlər. İzahlı lüğət. Bakı, Elm, 2008, 360 s.
13. Məhərrəmli Q., Şıxlı E. Jurnalistika terminləri lüğət. Bakı, Altun kitab, 2016, 240 s.
14. Məmmədli İ və başqaları. “Yeni sözlər yeni mənalar lüğəti”, Bakı, Elm və təhsil, 2016, 269 s.
15. Sadıqova S və başqaları. “İzahlı ictimai-siyasi terminlər lüğəti”. Bakı, Zərdabi Nəşr MMC nəşriyyatı, 2023, 360 s.

**GDU Azərbaycan dili kafedrasının
dissertantı
E-mail: aytenbabayeva91@gmail.com*

Ayten Babayeva
SOCIO-POLITICAL TERMS STARTING WITH A, B, E, F IN THE EXPLANATORY DICTIONARIES OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE

In the modern era, the English language has been able to create a global information environment in the fields of scientific-technical, social, socio-economic and information technologies. As a result, many new words and terms are entering the Azerbaijani language from the information space of the English language. In a certain part of the research, it is shown in connection with such a word transfer that borrowings enter directly from English. However, it should be taken into account that there is no direct contact between the English and Azerbaijani languages. Nevertheless, words from English enter the Azerbaijani language from the vast information space created by that language. The press has an exceptional role and importance in this area. Since the language of the press is flexible, new words and terms are used here more intensively. Words and terms with a stronger intensity of use can also find an echo in dictionaries. New words and terms are usually represented in spelling dictionaries. Because spelling dictionaries are a solid source in preserving the units and stability of the spelling norms of borrowings. As an important part of borrowed words and terms, socio-political terms are also reflected in spelling dictionaries. At the same time, these words and terms are recorded in explanatory dictionaries. The point is that in all dictionaries, inequality is observed in the status of socio-political terms as a component of borrowed words and terms. Such a situation occurs depending on the publication period of dictionaries. Therefore, it is possible to find newer words in each new dictionary.

Keyword: *innovation, borrowing, information, communication, terminology*

Айтен Бабаева

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ ТЕРМИНЫ НА БУКВЫ А, В, Е, F НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ В ТОЛКОВЫХ СЛОВАРЯХ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ЯЗЫКА

В современную эпоху английский язык смог создать глобальную информационную среду в области научно-технической, социальной, социально-экономической и информационной технологий. В результате в азербайджанский язык из англоязычного информационного пространства проникает много новых слов и терминов. Некоторые исследования показали, что такие переходы слов происходят непосредственно из английского языка. Однако следует отметить, что прямого контакта между английским и азербайджанским языками нет. Тем не менее, слова из английского языка проникают в азербайджанский язык через огромное информационное пространство, созданное этим языком. Пресса играет исключительную роль и значение в этой области. Поскольку язык прессы гибок, здесь более интенсивно используются новые слова и термины. Слова и термины с более высокой интенсивностью обработки также могут найти отражение в словарях. Новые слова и термины обычно представлены в орфографических словарях. Потому что орфографические словари являются важнейшим источником поддержания единообразия и стабильности норм правописания заимствованных слов. Являясь важной частью заимствованных слов и терминов, общественно-политические термины

также отражены в орфографических словарях. В то же время эти слова и термины фиксируются в толковых словарях. Дело в том, что во всех словарях наблюдается неравенство в статусе общественно-политических терминов в составе заимствованных слов и терминов. Такая ситуация возникает в зависимости от периода издания словарей. Поэтому в каждом новом словаре можно найти новые слова.

Ключевые слова: *инновация, заимствование, информация, коммуникация, терминология*

Filologiya elmləri doktoru Akif İmanov tərəfindən təqdim edilmişdir

İlk daxilolma tarixi: 18.02.2025

Son daxilolma tarixi: 15.03.2025